

ПОГАСЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ПРЕЗ 2014 Г. ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА ДАНЪЧНО- ОСИГУРИТЕЛНАТА СМЕТКА

Аспасия Петкова

Експерт по социално и здравно осигуряване

Ключови думи:

*Ред за
погасяване на
задълженията
Сметки, кодове
Осигурителни
вноски, данъци,
давност*

Резюме

Разгледани са промените в погасяване на задълженията по данъчно-осигурителната сметка, промените в ДОПК от 4 март 2014 г., новия ред за превеждане на данъците и осигурителните вноски, Решение № 2 от 4 февруари 2014 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 3 от 2013 г., с което се обявява за противоконституционна единната сметка.

На всяко регистрирано в Националната агенция за приходите (НАП) лице се открива данъчно-осигурителна сметка. Завеждането и съдържанието на сметката е регламентирано в чл. 87 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК). В нея се отразяват размерът на данъците, осигурителните вноски и вноските за фонд „ГВРС“, лихвите по тях, както и бюджета, в който трябва да постъпят. В сметката се отразяват постъпилите плащания от регистрираното лице, постъпилите суми от принудителното изпълнение, извършено прихващане или възстановяване на суми, данните от подадените декларации за данъчно облагане и осигурителни вноски, издадените ревизионни актове, актовете за прихващане и възстановяване и други.

Сметката се води и след прекратяване на регистрацията на лицето и се приключва след погасяване на всички задължения, като информацията от нея се архивира и се съхранява.

По искане на регистрираното лице органът по приходите издава удостоверение за наличието или липсата на задължения.

Регистрираното лице има право на електронен достъп до данъчно-осигурителната си сметка.

Погасяването на публичните задължения до края на 2012 г., през 2013 г. и след 1 март 2014 г. се извършва по различни начини, регламентираны в различни разпоредби.

От 1 януари 2013 г. бяха извършени промени в чл. 169 и чл. 179 от ДОПК, които дадоха сериозно отражение върху философията, принципите и начина на

функциониране на пенсионноосигурителната и здравноосигурителната система в Република България. Промените се направиха с разпоредбите на § 44, т. 3 и т. 5 от Преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност (обн., ДВ, бр. 94 от 2012 г.) С промяната в тези текстове се наруши принципът на финансиране на осигурителната система в България, нарушиха се правата на общественото и здравно осигуряване на лицата, гарантирани в чл. 51 и чл. 52 от Конституцията на Република България.

До края на 2012 г., до отмяната на ал. 1 на чл. 179 от ДОПК, финансирането на социалните системи бе организирано така, че всяка от тях имаше специализирана подсметка, по която да постъпват съответните вноски от работодателите, включително частта от социалните осигуровки, които са за сметка на работниците, както и от самоосигуряващите лица. Така в една сметка постъпваха всички вноски за пенсионно осигуряване, в друга постъпваха вноските за здравно осигуряване, а в трета постъпваха вноските за фонд „ГВРС“. Постъпилите вноски във всяка една от тези подсметки се превеждаха ежедневно съответно на Националния осигурителен институт (НОИ) и НЗОК.

С отмяната на ал. 1 от чл. 179 от ДОПК тези специализирани подсметки от 1 януари 2013 г. се премахнаха. В резултат на това плащанията на всякакви публични задължения на лицата, които подлежат на установяване от НАП, включително данъци от всякакъв вид и осигурителни вноски за здравно и пенсионно осигуряване, постъпваха в данъчно-осигурителната сметка на лицата, но направените целеви плащания, включително осигурителни вноски за социално и за здравно осигуряване, не се разпределяха чрез преводи в отделни специализирани подсметки, както беше до края на 2012 г.

Същевременно с новата редакция на чл. 169, ал. 4 от ДОПК от 1 януари 2013 г. се предвиждаше, че когато длъжникът има няколко публични задължения, установявани от НАП, които не е в състояние да погаси едновременно до започване на принудителното им събиране, ще се погасява първо задължението, на което срокът за плащане изтича най-рано, освен ако в закон не е предвидено друго. По този начин се въвежда автоматичен ред на погасяване на всички видове задължения (както данъци, така и осигурителни вноски) по реда на тяхното възникване, с което се отнема правото на данъчно задължените лица да определят сами кое свое публично задължение да покриват, ако нямат достатъчно парични средства, за да покрият всички свои публични задължения към определен момент. До края на 2012 г. сегашният ред предвиждаше погасяването само на данъци да се извършва по реда на възникването им съгласно старата редакция на ал. 4 от чл. 169 от ДОПК. След промените в цитираните текстове от ДОПК същият режим се въведе и за всички осигурителни вноски. По този начин се смесват на едно място плащания на задължения от различен порядък – данъци и осигурителни вноски, и при лицата, които нямат парични средства да покрият всички свои публични задължения, включително за минал период от време, държавата автоматично им покриваше стари техни публични задължения, включително за данъци, с парични средства,

предназначени за покриване на настоящите им задължения за социални и здравноосигурителни вноски.

Абсолютно несправедливо беше удържането на лични осигурителни вноски от възнагражденията на лицата с цел осигуряване за пенсия, майчинство или за здраве да отиват за покриване на задълженията на техния работодател, примерно за ДДС или за лихви. Задължението за внасяне на осигурителните вноски, включително и тези, които са за сметка на наетото лице, е на осигурителя и наетите лица не би следвало да търпят негативи от евентуално неправомерно поведение на своя работодател, при условие че се предвижда задълженията на работодателя да се погасят автоматично, по реда на тяхното възникване. Не е редно парите на осигурените лица да отиват за погасяване на данъчни или други публични задължения, които са изцяло за сметка на работодателя.

Съществен беше и проблемът при самоосигуряващите се лица, които за разлика от наетите по трудов договор не можеха да ползват правата си, ако осигурителните им вноски не са реално внесени по предназначение, а с парите за осигуряване са погасени автоматично публични задължения за минали периоди. Същото се отнася и за инвалидизирането им, за ползването на права за майчинство, за обезщетения по болест и др.

По този начин се създаде реална възможност пенсионни или здравноосигурителни вноски, които имат законово определено, целево предназначение, да финансират осигурителната система, да бъдат използвани за погасяване на данъчни задължения, а оттам и за финансиране на дейности, които по закон се финансират от бюджета, въз основа на постъпления от данъци. Срещу задължението за социално и здравно осигуряване винаги стоят определени права, които ползват осигурените лица, поради което във всеки един момент е важно да се знае дали е изпълнено задължението и съответно дали правата, които произтичат от него, могат да бъдат реално използвани. Поради тази причина в отменения текст на чл. 179, ал. 1 от ДОПК беше предвидено, че целевите осигурителни вноски, направени от регистрираните лица, трябва да постъпват ежедневно в специализираните подсметки за съответния вид осигуряване в НОИ или НЗОК, като така се гарантираше финансирането на осигурителната система. Текстовете с идентично съдържание се съдържат и в ЗЗО – чл. 41, ал. 2, и в КСО – чл. 159, ал. 2 и 3. Съчетанието между заличаването на ал. 1 от чл. 179 и новата редакция на ал. 4 от чл. 169 от ДОПК води до пряко нарушаване на принципа за целево предназначение на осигурителните вноски и възможността тези вноски да бъдат използвани за погасяване на данъчни задължения, като освен че е в нарушение на конституционните принципи, едновременно създава колизия с цитираните текстове от ЗЗО и КСО.

В Държавен вестник, бр. 14 от 18 февруари 2014 г. е публикувано Решение № 2 от 4 февруари 2014 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 3 от 2013 г., с което се обявяват за противоконституционни § 44, т. 3, б. „а“ и т. 5 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност (ДВ, бр. 94/2012 г.), с които е изменена разпоредбата на чл. 169, ал. 4 и отменена разпоредбата на чл.

179, ал. 1 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (последно изм. и доп., ДВ, бр. 18/2014 г.).

С влизането в сила на настоящото решение се възстановява действието на предходната редакция на чл. 169, ал. 4 от ДОПК и отменената разпоредба на чл. 179, ал. 1 ДОПК.

След Решението на Конституционния съд на Република България № 2 от 4 февруари 2014 г. се наложи да се направят изменения и допълнения на ДОПК, които са публикувани в ДВ, бр. 18 от 4 март 2014 г. С решението се обявяват за противоконституционни § 44, т. 3, б. „а“ и т. 5 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност, с които е изменена разпоредбата на чл. 169, ал. 4 и отменена разпоредбата на чл. 179, ал. 1 от ДОПК (ДВ, бр. 94 от 30 ноември 2012 г.). С влизането в сила на решението на КС се възстановява действието на предходната редакция на чл. 169, ал. 4 от ДОПК и отменената разпоредба на чл. 179, ал. 1 от ДОПК.

С последната промяна на разпоредбата на чл. 169, ал. 4 от ДОПК, в сила от 4 март 2014 г., когато задълженото лице не е в състояние да погаси едновременно публичните си задължения, установявани от НАП, до започване на принудителното им събиране, длъжникът има право да заяви вида на задълженията, които иска да погаси:

1. задължения за данъци и други задължения за централния бюджет;
2. задължения за здравноосигурителни вноски за бюджета на Националната здравноосигурителна каса;
3. задължения за задължителни осигурителни вноски за социалноосигурителните фондове, администрирани от Националния осигурителен институт;
4. задължения за вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

При невъзможност да погасят всички свои публични задължения, установявани от НАП, лицата имат право да изберат дали да погасят задълженията си за данъци, или за задължителни осигурителни вноски.

С новата разпоредба на чл. 169, ал. 5 от ДОПК се регламентира разпределението на сумите, постъпили за плащане на съответния вид публични задължения. С постъпилата сума се погасява задължението от съответния вид, срокът за внасяне на което изтича най-рано към датата на плащането. Ако срокът за внасяне на две или повече публични задължения от един и същи вид изтича на една и съща дата, те ще се погасяват съразмерно.

Съгласно изменената алинея 7 на чл. 169 от ДОПК ал. 4 и ал. 5 не се прилагат за вземания по невлязъл в сила акт, ако до образуването на изпълнителното дело лицето подаде заявление до компетентната териториална дирекция на НАП, че погасява задължението си по този акт или погасяването става чрез прихващане.

Запазва се правото на електронен достъп на лицата до данъчно-осигурителната им сметка, като се осигурява възможността им във всеки един момент да знаят дали са погасили своите задължения, респективно дали могат да реализират правата, които им гарантира погасяването на задълженията.

Възстановеният от КС чл. 179, ал. 1 се изменя, като се определя, че внесените по реда на чл. 169, ал. 4 суми по сметките на НАП за бюджета на НЗОК и НОИ се превеждат ежедневно по сметка на НЗОК и по сметка на НОИ.

Социалноосигурителните фондове, администрирани от НОИ за целите на чл. 169, ал. 4 и чл. 179, ал. 1 от ДОПК, са фондовете на държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд и фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“.

С оглед гарантиране правата на задължените лица Законът предвижда преходен режим за регламентиране на текущите правоотношения, касаещи постъпили суми за публични задължения до датата на влизане в сила на Закона за изменение и допълнение на ДОПК. С тези суми ще се погасяват установените по реда на Глава четиринадесета от ДОПК към датата на влизане в сила на този закон задължения, освен ако е подадено искане за прихващане и възстановяване на недължимо платени или събрани суми за данъци и задължителни осигурителни вноски. Създава се и правна възможност в срок от три месеца от влизане в сила на Закона длъжникът да посочи по ред и начин, определени със заповед на изпълнителния директор на НАП, вида на публичните задължения, които да бъдат погасени. Ако длъжникът не заяви това, след изтичане на срока се прилага редът на § 4, ал. 1 от преходните и заключителни разпоредби.

В преходните и заключителни разпоредби на Закона са направени промени в Кодекса за социално осигуряване и Закона за здравното осигуряване с цел запазване на правата на самоосигуряващите се лица и на здравноосигурените лица да посочват кое от задълженията си погасяват.

След Решението на Конституционния съд и промените в ДОПК единната сметка за плащане на данъци и осигурителни вноски функционираше до 28 февруари 2014 г. Плащанията по единната сметка от 1 март и по досегашните банкови сметки на НАП са закрити. От 04.03.2014 г. плащанията се извършват, вместо по една, по 4 нови сметки – за данъци, за социално-осигурителните вноски, за здравните вноски и за вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване.

До 28 февруари със сумите, които граждани и фирми плащаха в единствената сметка, задълженията се погасяваха според датата на възникването им – това означава, че парите можеха да отидат за данъци, вместо за здравно осигуряване, или за пенсия и така платецът да загуби осигурителните си права. Това беше и една от основните забележки на конституционните съдии.

След промените се запазва принципът да се погасява най-старото задължение в съответната сметка, като платецът няма да има избор.

Четирите нови сметки на НАП запазват досегашния принцип за погасяване първо на най-старото задължение. Изключение има само при плащането на

вноските за социално и за здравно осигуряване от самоосигуряващите се лица. За целта се подава съответно заявление в офисите на НАП. При подаването на такова заявление инспекторите на НАП ще го отделят като приоритетно. Парите, които постъпят, ще отидат за това задължение и лицето няма да загуби правата си.

От 4 март 2014 г. плащанията на задълженията за данъци и осигурителни вноски ще се извършват по 4 банкови сметки към съответната териториална структура на НАП.

Четирите банковите сметки са за:

- **Централен бюджет** – по тази банкова сметка се превеждат всички задължения за ДДС, годишни и авансови вноски по ЗКПО, включително данъци при източника, авансови, окончателни и данъци при източника на данъка върху доходите на физическите лица и други данъци. По тази сметка се превеждат и глоби и имуществени санкции, наложени от органите на НАП, както и лихвените плащания по просрочени задължения към централния бюджет;
- **Вноски за социално-осигурителни фондове** – по тази сметка се превеждат вноските за ДОО от осигурителите и самоосигуряващите се лица, включително лихвените плащания;
- **Вноски за Националната здравноосигурителна каса** (вноски за здравно осигуряване) – за внасяне на вноски за здравно осигуряване от осигурителите и самоосигуряващите се лица, включително лихвените плащания;
- **Вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване.**

За всяка от четирите сметки е приложим принципът за погасяване на най-ранното по падеж задължение. Последното правило важи за всеки отделен вид задължение (данък, осигурителна вноска и т.н.) Това означава, че ако има непогасени задължения за ДДС за три данъчни периода, например, и бъде наредена сума, покриваща размера само на една от трите вноски, то тя ще погаси най-старото (с най-ранен падеж) задължение. Аналогично е положението, когато има непогасени различни данъчни задължения като например задължения за корпоративен данък, данък върху доходите и ДДС. В тази хипотеза плащанията също погасяват дълга, възникнал най-рано.

Друга съществена промяна, въведена с измененията на ДОПК, е премахването на досегашния принцип при подадена декларация и наредено плащане преди изтичането на крайния срок за това сумата по плащането да се визуализира като надвнесена до настъпването на падежа и да се обвързва със задължението едва при настъпването на крайния срок за плащане. След промените всяко наредено плащане, срещу което има задължение, се обвързва автоматично, без да се изчаква изтичането на крайния срок за плащане. За всеки отделен вид задължение (данък, осигурителна вноска и т.н.) се запазва въведеното от 1 декември 2013 г. облекчение на погасяване на публичните

задължения, събирани от НАП, а именно първо се погасяват всички главници, а едва след това лихви.

Едновременно с откриването на новите сметки за плащания към бюджета от 4 март 2014 г. се откриват три нови кода за вид плащане:

- 11 00 00 – за плащане за данъци (приходи на централния бюджет)
- 55 11 11 – за плащания за социалноосигурителните фондове към НОИ
- 56 11 11 – за здравни вноски (приходи към НЗОК)

Всички плащания за ДЗПО продължават да се превеждат с код за вид плащане 58 11 11.

Общият код за вид плащане на данъци и осигурителни вноски, който се ползваше при действието на единната сметка (11 11 11), се закрива.

В ТД на НАП – ГДО е открита нова банкова сметка за администриране на приходите от дивидент за държавата и вноските от 50 на сто от наемите съгласно § 19 от ЗДБРБ за 2012 г. и подобните разпоредби от законите за държавния бюджет за съответната година и наказателните лихви върху тях.

Образците на платежните нареждания не се променят след измененията в ДОПК. В тях задължително, както и досега, трябва да се попълни информация за задълженото лице и наредителя, код за вид плащане и сумата с цифри и думи. Важна особеност е, че за всяка от 4-те сметки съществува отделен код за вид плащане. Не е необходимо да се посочва период, за който се отнася плащането, защото при постъпването на сумата тя ще бъде обвързана със задължението с най-ранен падеж.

От 1 март 2014 г. се закриват всички съществуващи банкови сметки за администрирани от НАП приходи за ЦБ, НОИ и НЗОК и приложимият за тях код за вид плащане.

При превод към банковите сметки за приходи от централния бюджет, НОИ и НЗОК и сметки за ДЗПО на ТД на НАП не е необходимо в платежното нареждане да се попълват следните реквизити:

- „Номер на документа, по който се плаща“;
- „Дата (ддммгггг) на документа“;
- „Период, за който се плаща“.

Самоосигуряващите се лица, в това число едноличните търговци, земеделските производители, тютюнопроизводителите, лицата, упражняващи свободна професия или занаятчийска дейност на основание на регистрация, физическите лица – съдружници в търговски дружества или собственици на ЕООД, и физическите лица – членове на неперсонифицирани дружества, внасят осигурителните вноски по сметката на компетентните дирекции и офиси на НАП на самоосигуряващото се лице – поотделно за всеки месец, като в документите за внасянето им се попълва ЕГН, ЛНЧ или служебен номер, издаден от НАП на лицето (чл. 2 от Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, български граждани на работа в чужбина и морските лица).

По отношение на осигурителните вноски за социално и за здравно осигуряване се дава възможност на лицата да заявят кое от задълженията си погасяват с оглед запазване на правата им за ползване на съответните услуги. При наличие на няколко публични задължения самоосигуряващите се лица могат да заявят пред съответната териториална дирекция на НАП кои свои задължения за социално и за здравно осигуряване погасяват. Първо се подава заявление в ТД на НАП, след което се извършва плащането. Ако не бъде подадено заявление, се прилага редът за погасяване по чл. 169, ал. 4 от ДОПК. Същите правила важат за вноските по ДЗПО.

Съгласно чл. 168, т. 3 от ДОПК публичните задължения могат да бъдат погасени и по давност. Давността е уредена в чл. 171 и 172 от ДОПК. Възможно е публичните задължения на лицата, за които е изтекъл давностният срок, да са налични в системата на НАП. В този случай, ако такива задължения са налични, те ще бъдат погасени чрез всяко плащане. Давността не се прилага служебно от органите на НАП и поради това е напълно възможно погасени по давност публични задължения да не са отписани по реда на чл. 173 от ДОПК. Съгласно чл. 174 от ДОПК не подлежат на връщане доброволно платени публични задължения, изпълнени след изтичане на давностния срок. За целта е необходимо лицата да проверят кои техни публични задължения са погасени по давност и да поискат своевременно отписването им преди да платят други свои публични задължения към НАП. В противен случай е възможно да бъдат погасени чрез доброволно плащане публични задължения, за които е изтекъл определеният в ДОПК давностен срок.

Параграф 46 от ПЗР на ЗИД на ЗДДС предвижда, че за неплатените публични задължения, срокът за плащане на които е изтекъл преди 01.01.2008 г., чл. 169, ал. 4 от ДОПК се прилага след 01.01.2015 г. (ДВ, бр. 98 от 2013 г.), в сила от 1 декември 2013 г.

Изключение от новоприетите правила за погасяване чрез плащане на публични задължения, установявани от НАП, е предвидено в чл. 169, ал. 5 ДОПК. Това са вземанията по невлязъл в сила акт, освен ако до образуване на изпълнителното дело лицето подаде заявление до компетентната териториална дирекция, че погасява задължението си по този акт или погасяването става чрез прихващане. Основанията за това изключение са следните: Поради възприетия в ДОПК принцип на предварителното изпълнение на актовете, за да бъдат избегнати проблеми в практическото прилагане по отношение на подлежащи на изпълнение, но оспорени актове, е прието принципът на погасяване на най-старото задължение да не се прилага по невлезли в сила актове. Предварителното изпълнение на същите следва да се осъществи чрез заплащането им в хода на принудителното изпълнение по особената набирателна сметка. Ако лицето желае доброволно да изпълни акта, то следва да заяви това преди образуването на изпълнителното дело. След образуване на изпълнителното дело за принудително събиране на публичните държавни вземания разпоредбата на чл. 169, ал. 4 от ДОПК не се прилага, като публичните вземания се погасяват в следната последователност: разноски, главница, лихви.

За сравнение, преди образуване на изпълнителното дело публичните вземания се погасяват в последователност главница, лихви, разноски – чл. 169, ал. 1 от ДОПК. Това правило важи и за отсрочените и разсрочени публични вземания. След образуване на изпълнително производство по реда на ДОПК режимът на погасяване е по-неблагоприятен за длъжника, той ще погасява с предимство разноски за събиране и лихви и едва след това главницата за задължението си.

ДВ бр. 98 от 12.11.2013 г., в сила от 1 декември 2014 г., е публикуван Закон за изменение и допълнение на ДОПК. Направени са няколко съществени изменения, които облекчават режима на погасяване на публичните задължения.

В чл. 169 е създадена нова алинея 5 със следното съдържание: „При прилагането на ал. 4 към погасяване на лихви се пристъпва след погасяване на всички главници на задълженията.“ При погасяването на стари задължения за осигуровки и данъци вече ще може да се погасяват първо главниците, а след това и лихвите. Погасяването първо на главниците спира начисляването на лихви и предотвратява натрупването на нови задължения.

Според чл. 168, т. 2 от ДОПК един от начините на погасяване на публичните вземания е чрез прихващане. Подлежащите на прихващане суми са посочени в чл. 128, ал. 1 от ДОПК и това са недължимо платените или събрани суми за данъци, задължителни осигурителни вноски, наложени от органите по приходите глоби и имуществени санкции, както и суми, подлежащи на възстановяване съгласно данъчното или осигурителното законодателство от Националната агенция за приходите. В същата разпоредба е постановено, че те се прихващат от органите по приходите за погасяване на изискуеми публични вземания, събрани от Националната агенция за приходите, а процедурата за прихващане е регламентирана в чл. 129 от Кодекса. Иначе казано, при липса на други непогасени задължения на лицето надвнесенят корпоративен данък по годишната данъчна декларация ще подлежи на възстановяване по реда на процедурата за прихващане или възстановяване, уредена в ДОПК.

С недължимо платени до влизането в сила на този закон суми за публични задължения, установявани от НАП, се погасяват задължения по реда на чл. 169, ал. 4 и 5, освен ако до влизането в сила на този закон е подадено искане по чл. 129, ал. 1.

Съгласно чл. 129, ал. 1 ДОПК прихващането или възстановяването може да се извършва по инициатива на органа по приходите или по писмено искане на лицето. Искането за прихващане или възстановяване се разглежда, ако е подадено до изтичането на 5 години, считано от 1 януари на годината, следваща годината на възникване на основанието за възстановяване, освен ако в закон е предвидено друго. След постъпване на искането може да се възложи извършването на: ревизия или проверка.

Актът за прихващане или възстановяване се издава в 30-дневен срок от постъпване на искането в случаите, когато в същия срок не е възложена ревизия. Независимо от извършването на прихващане или възстановяване, включително когато актът по изречение първо е обжалван, задълженията за данъка или

задължителните осигурителни вноски подлежат на установяване чрез извършване на ревизия. Ако актът е обжалван по съдебен ред, издаването на ревизионен акт е допустимо до влизане в сила на съдебното решение.

В ДВ, бр. 98 от 12.11.2013 г., в сила от 1 декември 2013 г., са публикувани промени в Кодекса за социално осигуряване (КСО). Промяната касае допълнителното задължително пенсионно осигуряване. Съгласно чл. 159, ал. 4 КСО чл. 169, ал. 4 от ДОПК не се прилага за осигурителни вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване. При наличие на няколко задължения, които длъжникът не е в състояние да погаси едновременно до започване на принудителното им събиране, той може да заяви кое от тях погасява. Допълнението на този текст е: „Ако не е заявил това, погасяването се извършва по реда на чл. 169, ал. 4 и 5 от ДОПК.“

От 01.07.2013 г. е в сила разпоредбата на чл. 159, ал. 5 КСО, съгласно която при несъответствие между подадените данни за осигурените лица и внесените осигурителни вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване преводите към пенсионно-осигурителното дружество се извършват пропорционално на осигурителните вноски за лицата, изчислени съгласно данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО, т.е. съгласно подадените декларации обр. № 1.

Създаването на нова алинея 5 в чл. 7 от КСО предвижда при наличие на няколко публични задължения самоосигуряващите се лица да заявяват по ред, определен с Наредба № Н-8, кои задължения за осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване погасяват. След като това бъде обявено пред данъчните, въпросните задължения се изваждат от системата на единната сметка. Досега заради въведената система на единно платежно нареждане с преведените суми автоматично се погасяваха най-старите дългове. При това положение, въпреки внесените суми, хората оставаха с прекъснати осигурителни права, защото не беше възможно да посочат, че искат да платят по-скорошните си дългове. В този случай чл. 169, ал. 4 от ДОПК няма да се прилага. Тази промяна дава възможност самоосигуряващите се лица да заявят кои задължения за осигурителни вноски за ДОО погасяват в случаите на няколко публични задължения, сроковете за които са изтекли. При заявяване на това обстоятелство от самоосигуряващите се лица пред НАП редът за погасяване няма да се прилага по отношение на заявените задължения. Така самоосигуряващите се лица няма да губят осигурителни права при непогасяване на задължения за осигурителни вноски.

Всеки, който има задължения отпреди повече от пет години, може да подаде възражение те да бъдат заличени. Ако не инициира такова възражение, задълженията няма да бъдат автоматично заличени.

Всеки, който предполага, че има погасени по давност задължения, може да провери актуалната информация чрез персонален код, който се издава в офисите на НАП. Услугата е безплатна, като кодът служи и за бъдещ контакт с данъчните власти. След това в интернет страницата на НАП при въвеждане на персоналния код излизат всички задължения и плащания.

Хипотезите, при които спира да тече давностния срок, с изтичането на който се погасяват данъчни задължения, са изрично изброени в чл. 172, ал. 1 от ДОПК. Те не могат да бъдат допълвани нито чрез тълкуване, нито от данъчната администрация, нито от данъкоплатците.

Давността спира в следните случаи:

1. Когато е започнала данъчна ревизия – от датата на започването ѝ до издаването на ревизионен акт. Максималният срок за спиране на давността в този случай е една година. Той започва да тече от датата на издаване на заповедта за извършване на ревизията и приключва на датата на издаване на ревизионния акт. В този случай връчването на горепосочените актове на данъчно задълженото лице няма правно значение.
2. Когато изпълнението на ревизионния акт бъде спряно, давността спира за срока на спирането на изпълнението на ревизионния акт. То може да бъде спряно от решаващия орган по искане на данъчно задълженото лице в случай на административно или съдебно обжалване на ревизионния акт. Ако изпълнението на ревизионния акт не бъде спряно, от датата на връчването на ревизионния акт на данъчно задълженото лице започват да текат давностните срокове, определени в чл. 171 от ДОПК. Със започване на принудително събиране на данъка от публичния изпълнител давността се прекъсва. Правното действие на прекъсването и спирането на давността е различно.
3. Когато е дадено разрешение за разсрочване или отсрочване на плащането на данъка – за срока на разсрочването или отсрочването.
4. С налагането на обезпечителни мерки след издаден ревизионен акт. Видовете обезпечителни мерки са изрично изброени в чл. 198, ал.1 от ДОПК и това са: възбрана върху недвижим имот или кораб; заповест за спиране на движими вещи и вземания на длъжника; заповест за спиране на сметките на длъжника; заповест за спиране на стоките в оборот на длъжника. Обезпечителните мерки се налагат с постановление на публичния изпълнител.
5. Когато е образувано наказателно производство, от изхода на което зависи установяването или събирането на публичното задължение. Наказателното производство се образува с постановление на прокурора, а погасителната давност относно данъчни задължения спира по силата на закона, без да е необходим изричен акт на прокурора или данъчния орган. Давността за данъчни задължения спира, когато предмет на наказателното производство са данъчни престъпления по чл. 255 и чл. 255а от Наказателния кодекс – избягване установяване или плащане на данъчни задължения в големи и особено големи размери.

Телефонните обаждания от данъчната администрация не спират давността.

Всяко търговско дружество може да се направи справка за наличните задължения по данъчно-осигурителната сметка на юридическото лице в териториалното поделение на НАП по регистрация на дружеството, а така също

чрез е-услугата на НАП – „Справка за задължения” в официалната страница на агенцията на интернет адрес www.nap.bg. Проверката може да бъде извършена чрез Персонален идентификационен код (ПИК) или чрез Квалифициран електронен подпис (КЕП), като дружеството може да получи безплатно ПИК в териториалните поделения на НАП.

Библиографска справка:

Данъчно-осигурителен процесуален кодекс

Кодекс за социално осигуряване

Решение № 2 от 4 февруари 2014 г. на Конституционния съд по конституционно дело № 3 от 2013 г.

EXTINGUISHING PUBLIC LIABILITIES IN 2014 BY USING THE TAX AND SOCIAL SECURITY ACCOUNT

Aspasiya Petkova

Social Security and Health Expert

Key words:

Sequence and procedure for extinguishing liabilities

Accounts, codes

Social security contributions, taxes, limitation periods

Summary

The article discusses the changes made in relation to extinguishing liabilities under the tax and social-security account, changes to the Tax and Social-Security Procedure Code of 4 March 2014, the new procedure for payment of tax and social-security contributions, Decision No 2 of 4 February 2014 of the Constitutional Court under Constitutional Case No 3 of 2013 whereby the single account was declared as constitutionally unacceptable.